

DE ONDERZEESCHE VULKAAN VAN SANTORIN;

DOOR

D^r. A. T. REITSMA.

Dat onze aardbol zijn vormingsproces nog niet geheel heeft voleindigd, is nog slechts kort geleden op nieuw gebleken, toen door de dagbladen het bericht werd medegedeeld, dat in de laatste dagen van Januarij in de golf van Santorin onder hevige vulkanische stuiptrekkingen weder een nieuw eiland was omhoog gerezen uit de diepte der zee. Dat nu en dan enkele als vulkanen bekende bergen uit de geheimzinnige diepten der aarde gloeiende lavastroomen en aschregens uitstorten, is eene zaak, die ons reeds minder bevreemdt, omdat dergelijke verschijnsels niet tot de zeldzaamheden behooren. Maar dat uit de diepte der zee vlammen omhoog stijgen, rotsbrokken opgeschoten worden en eilanden verrijzen, behoort zeker tot de zeldzaam voorkomende verschijnselen en wekt daardoor eene meer algemeene belangstelling.

Nadat de dagbladen de eerste berichten aangaande dit merkwaardig natuurverschijnsel hebben medegedeeld, zijn meer uitvoerige en naauwkeurige bescheiden betreffende deze gebeurtenis vooral door FR. LENORMAND bekend geworden. Wij zijn van meening, dat het den lezers van dit Tijdschrift niet onaangenaam zal zijn, dienaangaande eenige nadere opheldering te ontvangen.

Wij willen vooraf echter het een en ander mededeelen betreffende het terrein, waar deze vulkanische werking heeft plaats gevonden. Het eiland Santorin of Santorini droeg in de oudheid den naam van Thera. Het is het zuidelijkste eiland van de groep, die onder den naam van de Cycladische eilanden bekend is. Het heeft eene oppervlakte van nagenoeg $3\frac{1}{4}$ vierkante mijlen en bezit eene bevolking van 13,500 inwoners. Het heeft aan de westzijde eene sikkelvormige gedaante en omvat in zijne ruime baai eene menigte kleine eilandjes. De westkust heft zich steil omhoog tot 300 voet en de hoogste top van het eiland, de St-Eliaas-berg, bereikt zelfs eene hoogte van 1800 voet. De eilandjes Therasia en Apronisi, die tegenover Santorin liggen, vormen daarmede een geologisch geheel.

Deze geheele plek, het hoofdeiland met de baai en de daarin verstrooide eilandjes, vormt eene vulkanische groep, die in historische tijden verschillende omwentelingen ondergaan heeft. Vroeger was het

eilandje Therasia met Thera verbonden, maar werd in het jaar 237 v. C. daarvan afgescheiden. In 184 v. C. verhief zich het eiland Hiëra, thans Palaeo-Kaimeni (het oude verbrande) geheeten, boven de oppervlakte der zee. In het jaar 1427 werd het aanzienlijk omhoog gestuwd en kreeg daardoor eene grootere uitgebreidheid. In het jaar 1573 vormde zich het eilandje Mikro-Kaimeni (het kleine verbrande) midden in de baai en eindelijk tusschen 1707 tot 1709 rees het eiland Neo-Kaimeni (het nieuwe verbrande) uit de zee op, hetwelk sedert dien tijd gedurig zwaveldampen afgeeft.

De kusten zijn voor een groot gedeelte bijna geheel ongenaakbaar. Binnen in het land, waar de vulkanische massa door verloop van tijd verweerd is, is de grond zeer vruchtbaar en brengt gerst, boomwol, vruchten en voortreffelijke wijnen voort. Bijzonder beroemd is de witte en roode *Vino Santo*, die meestal naar Odessa uitgevoerd wordt, waarvoor dan weder granen worden ingevoerd. Overal ziet men overblijfsels uit de oudheid, verbrokkelde zuilen, muren en grafsteden. De inwoners staan als arbeidzame en matige lieden bekend. De dorpen zijn meestal als zwaluwennesten tegen de rotsen aangebouwd. De hoofdplaats is Thira aan de westkust met een vrij goede haven. Eerst in 1537 werd het door de Turken aan de Venetianen ontnomen; thans behoort het aan Griekenland.

Reeds den 28 en 29 Januarij j.l. bespeurde men overal op het eiland Santorin eenige ligte aardschuddingen, die echter geene aanmerkelijke schade veroorzaakten, maar toch den eilandbewoners geen geringen schrik aanjoegen.

Den 30 Januarij herhaalden zich deze schokken, zonder juist heviger te worden, op het eiland Santorin zelve, terwijl zij op het eiland Neo-Kaimeni de gedaante van eene sterke aardbeving aannamen. Tegen den avond werd de zee rondom dit eiland wit gekleurd, een verschijnsel, dat ongetwijfeld aan onderzeesche uitstroomende zwaveldampen moet worden toegeschreven. Bijzonder sterk was deze witte kleur tusschen dit en het nieuwe eiland, waar de wateren kookten en borrelden als in een ketel.

In dien zelfden tijd, dat deze verschijnselen werden waargenomen, hoorde men op het eiland Neo-Kaimeni een onderaardsch gedruisch, dat verscheidene dagen aanhield en door sommigen met het rommelen des donders, door anderen met eene sterke kanonnade werd vergeleken.

In den nacht van den 30 en den 31 Januarij zag men op Santorin

duidelijk roode vlammen, die in het kanaal tusschen de beide eilanden uit de zee omhoog stegen en 3 tot 4 Ned. ellen hoog waren.

Den 31 Januarij vroeg in den morgen veranderde de zee van kleur en nam eene mat roode tint aan, hetwelk men daaraan scheen toe te moeten schrijven, dat het zeewater met het een of ander ijzerzout vermengd was. De smaak van het water werd daardoor tevens zeer bitter. Op het eiland werden de aardschokken gedurig heviger. Tegen den middag ontstond er een scheur aan den wortel van de landspits, waardoor deze van het kleine eiland, waarmede zij vroeger vereenigd was, werd losgescheurd. Uit de kloof, die door deze losscheuring ontstaan was, verhieven zich zulke digte zwaveldampen, dat de meeuwen en andere zeevogels, die door de op de oppervlakte der zee drijvende doode visschen aangelokt waren, zich in allerijl verwijderden.

Dien zelfden dag tegen den avond begon de bodem op het eilandje Neo-Kaimeni plotselijk zeer snel te zinken. De weinige huisgezinnen, die het bewoonden, namen, zoo spoedig zij konden, door angst en schrik gedreven, de vlucht naar Santorin. Het zinken bedroeg in den beginne 60 Ned. duimen in de twee uren; daarop ging het langzamer voort en bedroeg eindelijk niet meer dan 10 duimen in het uur. Dit verschijnsel duurde den geheelen nacht door.

In dezen nacht zag men weder tusschen de beide eilandjes vlammen uit het water opstijgen. Daarop volgde een digte wolk van een witachtigen rook, die onder een zeer duidelijk sissend geluid zich van het water afscheidde. In dienzelfden tijd werd van oogenblik tot oogenblik het borrelen en koken van het water heviger.

Het zinken van het eilandje Neo-Kaimeni bedroeg weldra niet meer dan 5 duimen in het uur en duurde zoo nog den ganschen dag tot aan den avond, toen het ophield. De aardschokken en het onderaardsch gedruisch hielden met dezelfde hevigheid vol. De scheur, die den vorigen dag ontstaan was, werd steeds wijder en voortdurend stegen daaruit zwaveldampen omhoog. De rotsen, die met de afgescheurde landspits verbonden waren, waren op het gevoel bijna heet. Vijf kleine meertjes op Neo-Kaimeni, wier helder, zoet water rood en bitter werd, droogden op en verliepen.

Den volgenden morgen kwam er een kanoneerboot aan, door den minister van marine gezonden. De officieren onderzochten het middenpunt der vulkanische werking. Op de plaats waar men de vlammen en den rook gezien had en waar de diepte der zee vrij aanzienlijk was, von-

den zij een klip, die met snelheid hooger en hooger steeg. Spoedig werd de klip een eiland, waarop niemand zich echter durfde wagen, zoo groot was de stormachtige beweging der zee.

Het was een indrukwekkend schouwspel, toen men nu het eiland grooter en grooter worden en zich vormen zag. Van dat oogenblik hielden de aardshokken en het onderaardsch gedruisch op en ook van vlammen werd niets meer bemerkt. Het nieuwe eiland, aan hetwelk men den naam van Georges-eiland gaf, rijst zonder gedruisch uit den vloed omhoog en wint van uur tot uur in omvang. Den 2 Februarij 's avonds scheen het eene lengte van ongeveer 50 Ned. ellen en eene breedte van 10 tot 12 ellen bereikt te hebben en zich 20 tot 30 ellen boven de oppervlakte der zee te verheffen. Den 3 en 4 Februarij is het onafgebroken gestegen en aangewassen, maar zonder daarbij eenig hoorbaar gedruisch te merken.

In de volgende dagen werd tegelijk met de onafgebroken vulkanische werking de omhoogheffing van het Georgeseiland en het zinken van Neo-Kaimeni voortgezet, totdat het laatste den 8 Februarij bijna geheel onder de oppervlakte der zee verdween. Het Georges-eiland vormt eenigermate een voorgebergte van Neo-Kaimeni en had den 8 Februarij reeds de hoogte van 52 Nederl. ellen bereikt.

Op den avond van den 11 Februarij werd eene nieuwe ontdekking gedaan. De Grieksche stoomboot Aphroëssa, waarop zich eene wetenschappelijke commissie bevond, bemerkte 150 Ned. ellen van de zuidspits van Neo-Kaimeni, dat de zee dampen uitstootte en kokend was, en maakte daaruit het bestaan van een nieuwen vulkaan op. Bij nader onderzoek vond men 2 tot 3 vademen onder de oppervlakte van het water eene steil opstijgende klip van zwarten steen, die zich zoo snel omhoog hief, dat na weinige uren een boot er op vast bleef zitten. Den 13 Februarij zag men den eersten steen boven den zeespiegel uitsteken en bij afwisseling verhieven zich nieuwe en verzonken wederom vroeger verschenen steenen, totdat den 17 Februarij zich eene steenmassa van 30 voet uitgebreidheid had te zamen gevoegd, waaruit ook terstond vuur opsteeg. Men had een nieuw eiland en noemde het naar den getuige van deszelfs ontstaan Aphroëssa. Deze nieuwe vulkanische formatiën schijnen nog haar einde niet bereikt te hebben, want dikwijls verheffen zich in eenen nacht meerdere vroeger niet vermoede bergen uit de diepte der zee.
